

-g- també hi va unit). Que hi hagi una vaga analogia amb *pic* i derivats com a nom de cims penyalosos etc. (cf. especialment *DECH* iv, 518b44 etc.), i que almenys morfològicament ens faci alguna impressió l'engad. *piccal* (a59), si bé aquest és 'bec', ja ben allunyat pel sentit, no vull negar-ho (crec recordar haver sentit algun cop un *picolo* 'punta de roca on ens podem asseure' cap a Almeria, però vagament i inconcretat). Pel cantó semàntic, hi ha més que vaga analogia, puix que *pica*, *piquer* i *pedra picada* nasqueren a base de la idea de 'pedra', ni més ni menys que *pigal*. Però justament és amb aquest sub-grup que la semblança fonètica és més feble; i en un sentit i altre les analogies resten massa poc orientadores. Quedi, doncs, en dubte.

També costaria massa d'admetre que resulti d'una alteració de *puial* (veg. *PUIG*); sigui a base d'un procés fonètic (poc normal) per via de *piual (cf. les variacions fonètiques de *puí* citades en els §§ 3 i 4 de *PUIG*); sigui per encreuament de *p(u)ial* amb *prigó* (variant de *peiró*, *pedró* *PEDRA*), car són mots de sentit poc coincident amb el de *pigal*.

Xavier Terrado suggereix relacionar amb el letó *piks*, *pika* 'terros, conglomerat, boleta' (Pok., *IEW*, 830). Potser encertadament. Hi veig diverses objeccions: mot quasi isolat en letó (només avè. *pixa*-nus'). La major part de les dades catalanes indiquen grans roques, no rocs ni còdols; encara que Pok. hagi reproduït aqueixa connexió avèstica en la seva obra, la idea era de Lidén i Walde (Walde-P. II, 70) i ell hi reacciona posant-li un interrogant. Quant a la relació que suggereix amb NL ribag. *Estala-piguera* em deixa encara més escèptic, però prefereixo no insistir-hi; i potser ell mateix publicarà per què.

En conclusió, quan es tracta de paraules d'aquest significat i tan íntimament unides al terror, en comarques de vocabulari arcaic com Pallars i Ribagorça, hi ha base ferma per sospitar un origen pre-romà: la *p*- no és rara com a inicial en ibèric, i una terminació com -AL està ben al contrari de renyida amb l'ibero-basc. Cal deixar-ho obert per a recerques del futur.

DERIV.: *Pigalada*, Poble de Segur (*AlcM*).

Un parònim molt pròxim és *pigall*: «lazarillo, noi que acompanya un cec» que el *DAG*. reporta de Balaguer. No és aquesta ciutat massa lluny de Gerri ni de la Ribagorçana, que és justament on he assenyalat la variant *pigall* en lloc de *pigal* com a nom del roc; ni des del punt de vista semàntic no fóra inconcebible un lligam entre les dues idees: car si el *pigal* està prop de ser un pilar de roca, s'explicaria que hom hagués comparat el 'lazarillo' amb una espècie de 'pilar' o garrot en què es repenja l'home orb (més semblança de sentit hi ha encara amb el *pigarro* gall.-port., però una de les semblances no pot estontolar l'altra). Val a dir que ens inspira desconfiança el fet que el Lab. (1840-88) ho doni en la forma «*pigallo*: noy o noya que acompanya el cego; *destrón*, *lazarillo*, *gomecillo*»: ¿no seria doncs *pigall* una catalanització artificiosa? *Pigall(o)* era un mot ben poc conegut: cercant un substitut de *lazarillo*, a Careta, 1901, *Barbr.*,

p. 474, no se li acudí més que *regatxo* o *missatge*. Encara que la dada del *DAG*. ens calmi una mica, restem amb aquesta mala espina.

Ara bé hi ha un aff més clar semànticament en el cast. antiq. *picaño* 'pícaro', que es va usar en el sentit de «cochero» (*DECH*, 521b36), que degué ser també «pinche de cocina» i en Alf. de Baena sembla aparèixer en una variant *picayo* (521b59). Recordem el paper de 'pícaro' que fa el *Lazarillo de Tormes* i altres pasatges semblants de la novella picaresca espanyola (Espinell, Marcos de Obregón). En definitiva una explicació coherent fóra que la forma *pigallo* fos de cap al Maestrat (d'on era Labèrnia), i que en arribar a Balaguer, en la proximitat del *pigall* pallarès i ribagorçà hagués estat identificat amb aquest per etimologia popular.

1 Allí un designà un paratge amb el nom de *Pigalà*; suposant que fos un collectiu del nostre mot, vaig fer uns tempteigs indirectes, però ell i d'altres m'asseguraren que allí «no hi ha *pigals*» i en efecte, un dels altres, puntualitzà que el nom d'aquell lloc és *Peguilà* (*pegilá cík* i *pegilá grós*), i un altre el pronuncià *penagilá*. O sigui que la forma pròpia i vella és *Pena-Aguilar*, més o menys alterada per alguns. De tota manera, val com a prova de la vitalitat de *pigal* en aquella vall, capaç de contaminar un NL de tipus ben comú.

Pigallar, *pigallat*, *pigallós*, V. *piga* *Piganya*, V. *peanya* (PEU) *Pigard*, *pigardós*, V. *piga* *Pigarg*, pres, per conducte llatí, del gr. *πύραργος* id. (*DCEC/DECH*, *PIGARGO*) *Pigartós*, V. *piga* *Pigassa*, *pigasseta*, *pigassó*, V. *picar* *Pigat*, *pigatós*, V. *piga* *Pigment*, *pigmentari*, *pigmentat*, V. *pintar* *Pigmeu*, V. *puny* *Pignora*, *pignoració*, *pignorar*, *pignoratiu*, V. *penyorar* *Pigó*, V. *piga* *Pigol*, V. poll 'pollancre' *Pigós*, *pigot*, *pigota*, *pigotada*, *pigotella*, *pigoter*, *-gotesa*, *pigotós*, *pigotxat*, V. *piga* *Pigre*, *pigresa*, *pigricia*, V. *peresa* *Pigró*, V. *peiró* (*PEDRA*)

PIJAMA, pres de l'angl. *pyjamas*, i aquest, de l'hindustani *pāeḡāma* 'calçons abombats dels mahometans', compost de *pāe* 'cama' i *ḡāma* 'vestit'; veg. detalls i bibliografia en el *DCEC/DECH*. Allà es podria afegir que la primera dada en castellà és «un *pujyamas* (pantalón de seda)» amb referència a la Índia en la novella filipina *Ninay* (Md. 1885, p. 335) d'Alejandro Paterno. El mot ja circulava en català cap a 1920, i recordo que poc després Carles Soldevila recomanava adoptar en català *payama* que és la forma que ha dominat a Cuba. Tanmateix es va generalitzar *pijama* (pron. amb *ž* és clar), adoptat en el *DAG*. i fóra frívol que insistíssim (nosaltres que no som de mare cubana, com l'eminent i enyorat escriptor) a rectificar un detall com aquest, quan, d'altra banda, a Cuba mateix no és més que una adaptació acastellanada, d'un mot pronunciat ben altrament en l'anglès, que ens el transmeté des de la Índia. Altrament JoCarner: «la casa --- dolls d'aigua, el *pijama*, dormir ficat al llatí ---» (*Les Bonhomies*, O. C., 1010b4f.).